

УНИВЕРЗИТЕТ У НИШУ
ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

**Имовински односи брачних другова у домаћем
праву**

(Мастер рад)

Ментор
Проф. др Дејан Јанићијевић

Студент
Ивана Тодоровић М 040/16-0

Ниш, 2019.

Садржај

УВОД	4
I БРАК – ПОЈАМ И ЗНАЧЕЊЕ	6
1. Склапање брака и услови за склапање брака	8
2. Форма склапања брака.....	9
3. Различитост полова	12
4. Воља за склапање брака.....	13
5. Заједница живота.....	14
II ЗАКОНСКИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ БРАЧНИХ ПАРТНЕРА	15
1. Режим заједничке имовине	16
1.1. Постојање брачне заједнице.....	19
1.2. Рад супружника	20
1.3. Управљање и располагање заједничком имовином супружника	21
1.4. Правна природа и могућност располагања заједничком имовином.....	22
1.5. Ствари и права која чине заједничку имовину.....	23
1.5.1. Имовина стечена радом и коришћењем права интелектуалне својине..	23
1.5.2. Имовина стечена на основу алеаторних уговора	26
2. Посебна имовина.....	27
2.1. Имовина коју је супружник стекао пре закључења брака;.....	28
2.2. Имовина коју је супружник стекао у току брака неким бестеретним начином стицања.....	28
3. Однос заједничке и посебне имовине супружника.....	29
III ДЕОБА ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ СУПРУЖНИКА	30
1. Споразумна деоба.....	31
2. Судска деоба	33
IV УГОВОРНИ БРАЧНИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ	33
1. Брачни уговор	34
2. Уговор о поклону	37
3. Раскид брачног уговора.....	38
V ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ - СТАЊУ У СУДСКОЈ ПРАКСИ О ДЕБИ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ	39
ЗАКЉУЧАК	44

ЛИТЕРАТУРА.....	46
САЖЕТАК.....	50
SUMMARY	52
БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА.....	54

УВОД

Под браком се подразумева законом уређена заједница живота између мушкарца и жене коју карактерише прожетост специфичним личним и имовинским односима између супружника. Старо римско друштво је схватало брак више као социјалну, него правну установу, при чему се брак схватао у виду социјалног односа који има правне последице. Посматрано у најширем смислу, брак представља трајну животну заједницу између мужа и жене. Брачно право спада у породично право, и оно представља скуп правних норми које се користе за уређивање брака и брачних односа. Већина личних и имовинских односа међу брачним друговима, као и односи који настају приликом престанка брака су регулисани нормама које имају императивну природу, а један део односа је уређен нормама које имају диспозитивну природу, као што споразум о породичном имену, месту где ће становати, како ће обављати послове у домаћинству и слично.

Одредбе којима се уређује издржавање партнера се налазе у оквирима дејства брака, а одредбе које се односе на имовину се разматрају у оквиру имовинских дејстава брака. Ванбрачна заједница је такође предмет који се нормира у брачном праву, а норме које уређују овакав вид односа, углавном имају когентну природу. Овакве строге одредбе се користе за нормирање права и обавеза које имају брачни партнери, материјалних и формалних услова на основу којих се брак склапа, престанак брака и последице које се јављају након престанка. Сваки однос чије уређивање споразумом међу брачним партнерима не значи повреду начела, могу да се нормирају уз помоћ диспозитивних правних норми, односно приликом њиховог уређивања може да се уважи аутономија воље коју има субјекат, односно брачни партнер. Партнери могу да уређују права са имовинским дејством и дејства личне природе према сопственим потребама.

Брак представља друштвену, законску и верску заједницу између две или више особа, било да је у питању исти или различити пол. Браком се регулишу имовинско-правни и други односи између особа које га склапају, а правило је да се имовина која се стекне дели. Брак може да буде склопљен у цркви и код матичара који је представник државе. Постоје неке земље у којима се склапају предбрачни уговори пре него што се закључи брак, који служи за утврђивање удела супружника, по питању имовине или алиментације после могућег развода. У великом броју земља, могуће је склопити брак

када особа напуни 18 година, или на основу писмене одлуке суда када лице напуни 16 година, и стекне душевну и телесну зрелост, што се назива еманципацијом.

Предмет овог мастер рада јесу имовинско правни односи између брачних другова у нашем праву и уопштено посматрано, постоје три брачна имовинска режима: режим заједничке имовине и режим одвојене (посебне) имовине, који се у савременом брачном праву ретко појављују у чистом облику, и комбинација режима заједничке и режима одвојене (посебне) имовине. У нашем савременом Породичном праву режим заједничке имовине био је, све до ступања на снагу новог ПЗ, принудни законски имовински режим: – супружници су били слободни да закључују правне послове који се тичу њихових посебних имовина и заједничке имовине али нису могли да мењају законски имовински режим.

Заједничку имовину супружници стичу појединачним или заједничким радом, и то како оним којим се непосредно стварају нове вредности, тако и оним којим се на посредан начин доприноси настанку заједничке имовине. Права стечена радом у току трајања ништавог брака такође улазе у заједничку имовину супружника. Сва стварна и тражбена права, која улазе у састав заједничке имовине, припадају супружницима заједнички и неподељено. На свим стварима из заједничке имовинске масе постоји заједничка својина. Циљ овог мастер рада јесте да се кроз анализу релевантне литературе прикажу имовински правни односи између супружника у нашем праву, деоба заједничке имовине и одговорност за обавезе које супружници имају. За обавезе које је супружник преузео пре склапања брака и за личне обавезе стечене током брака одговара само тај супружник, и то својом посебном имовином и својим уделом у заједничкој имовини. За заједничке обавезе супружници одговарају заједнички, заједничком и посебном имовином.

У току трајања брачне заједнице између супружника не заснива се само лични, већ и имовински однос. Из овог произилази значај овог мастер рада, а који жели да прикаже да имовина супружника у браку представља једну правну целину и дефинише се као скуп стварних права на неодређеним деловима покретних и непокретних ствари и облигационих права чији износ није унапред одређен.

I БРАК – ПОЈАМ И ЗНАЧЕЊЕ

Брак представља друштвену и правну категорију, који је током своје еволуције прошао кроз разне фазе, па тако схватање брака зависи од временског периода у коме је проучаван, правних система и околности у друштву. У складу са таквом дефиницијом, основни елементи брака су заједница живота која се заснива између два лица, различитих полова, моногамна заједница, у којој су партнери мушкарац и жена, а све је то уређено према закону.¹ Под заједницом живота се сматра сложена заједница, у којој су обухваћени различити односи супружника, која се заснива на љубави и интимним односима, поштовању, помагању, економским односима итд.² Начела брачног права објашњавају елементе моногамности и институционалности.

Постоји разлика између брака и осталих партнерских животних заједница. Брак се разликује од ванбрачне заједнице у томе што заснивање и престанак ванбрачних заједница није уређено законом, или бар не исто као кад је у питању брак. Још један облик партнерске заједнице је када два лица истог пола заснују брак, а суштинска разлика међу животним заједницама два лица која имају исти пол и брака јесте полно одређење партнера. Домаће право није регулисало ове заједнице законом, па према томе не постоје никаква породично-правна дејства. Неке земље уређују законом заједнице особа истог пола, а нека права прихватају модел брака приликом њихове регулације, као и конкретно брак, што је случају у Холандији и Шпанији. На тај начин се традиционално схватање брака, према коме се он сматра животном заједницом мушкараца и жене, доводи у питање.

Теорија породичног права садржи велики број различитих теорија које се односе на брак и његову правну природу. Садржај брака је веома сложен, па тако и постоје разна схватања о браку. Међутим, могуће је издвојити две основне теорије, а то су уговорна и институционална. Према уговорној теорији, брак је једна врста уговора, а према институционалној, правна институција.³

Савремена енглеска правна литература је усвојила теорију, према којој се код брака јавља двострука правна природа. Са једне стране, брак представља посебан

¹ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

² Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, деље и старатељско право*, Нови Сад: Правни факултет, стр. 90.

³ Јовић, О. (2006). Брак или ванбрачна заједница – право избора, *Зборник радова – Ново породично законодавство*, Крагујевац: Правни факултет, стр. 44.

уговор, зато што се склапа на основу сагласности воља будућих супружника, док се са друге стране сматра специфичним статусом лица, и из њега проистичу специфичне дужности и права. Брак се сматра и друштвеном установом, а ово схватање може да се примени и код нас, иако га је изнела енглеска правна теорија. Брак је специфичан уговор, друштвена и правна установа која одређује статус који ће имати неко лице.

Брак као уговор. Брак се разликује од уговора грађанског права у много тога. Прва разлика је облик склапања брака, који је потпуно другачији од закључивања осталих уговора. Када се склапа уговор о браку, предвиђа се свечана форма, склапа се испред матичара у сложеном поступку, и њиме је обухваћена церемонија склапања брака, предбрачни поступак и регистрација брака.⁴ Друга разлика су услови под којима се склапа брак, којима су обухваћени не само услови који се односе на вољу, односно способност расуђивања, брачне зрелости и слободе воље, већи и многи други, који се односе на статус лица, односно да лица у браку не могу да склопе још један брак, затим односи међу будућим супружницима, при чему они не могу да буду у сродству или морају да буду различитих полова. Поред тога, разлика се јавља међу узроцима неважности брака и поступку поништења, јер постоји могућност валидирања брака. Престанак брака може настати услед смрти, поништења и развода, али не може да престане уколико се усагласе воље, као код других уговора.⁵

Брак као друштвена и правна установа. Брак је једна од најбитнијих друштвених установа, он је основ породице. Под породицом се сматра друштвена група која се одржала до дан данас, а настала је у најранијим периодима људских друштава. Према начелу којим се одређује да брак треба регулисати законом, друштво придаје велики значај браку, па се према томе он сматра и правном установом.

Брак као статус. Након склапања брака, лица добијају брачни статус, из кога проистичу одређена права и дужности у складу са брачним правом, а исто тако и права и обавезе које проистичу из осталих грана права, као што су право на породичне пензије, и одређена ограничења у процесним правима, при чему супружници не могу да се нађу у некој процесној улози.⁶ Из брачног права настају одређена права и дужности која представљају најбитнији аспект брака и његову суштину, а то су

⁴ Поњавић, З. (2007). *Породично право*, Крагујевац: Правни факултет, стр. 60.

⁵ Ковачек-Станић, Г. (2012). *Упоредно породично право*, Правни факултет: Нови Сад, стр. 76.

⁶ Драшкић, М. (2008). *Ванбрачна заједница – Грађанско-правана дејства заједничког живота изван брака*, Београд: Научна књига, стр. 26.

помагање, животна заједница, издржавање, поштовање, специфични имовински односи итд. Брак има одређена дејства прописана према закону⁷, па се тако не дозвољава аутономија воље. Ово дејство у уговорном праву није правило, већ изузетна ситуација.

1. Склапање брака и услови за склапање брака

У савременом праву постоји тенденција да се смање препреке за склапање брака, па се тако јављају либерализација и олакшавање приликом склапања брака. Једна од подела услова за настајање брака која је прихваћена, јесу услови за постојање брака и услови за пуноважност истог. Услови који су потребни да би брак постојао су сагласност воља, различити полови и форма у којој се закључује брак. Али, непостојећи брак представља позитивноправну категорију, која је напуштена код многих савремених права, па тако ни оваква подела услова више нема никаквих основа.⁸

Разлози због којих се напушта непостојећи брак су првенствено у томе што у правом смислу они нису били непостојећи, били су подложни судским поступцима у којима се утврђивало непостојање брака, а брак је, иако није постојао имао одређене породично правне последице. Савремено породично право садржи и примере напуштања и поништења брака, поред непостојећег брака. Рецимо, у Шведској, уколико не постоје услови који су потребни да би се брак склопио, долази до развода брака, али државни орган има у овим ситуацијама право покретања бракоразводног поступка.

Услови се, такође, могу поделити на две основне групе, односно на формалне и материјалне услове. Када су у питању материјални, они се могу поделити на негативне, позитивне и битне, док се формални деле на допунске, односно изузетне, битне и остале формалности које се везују за склапање брака. Савремена домаћа теорија је прихватила овакву поделу, која се заснива на значају услова.⁹ Раније је неиспуњеност услова доводила до непостојећег брака, а услед неиспуњености осталих, брак се

⁷ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

⁸ Цвејић-Јанчић, О., Брак – стање у прошлости и изазови будућности, *Правни живот*, бр. 10/2006. стр. 12.

⁹ Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, деце и старатељско право*. Нови Сад: Правни факултет, стр. 94.

сматрао ништавним, или пуноважним у неким случајевима. Такође постоји и подела на негативне и позитивне услове.

Како се напушта установа непостојећег брака и задржава само ништавни, санкције су се смањиле. Поред тога, јављају се велике могућности валидације бракова који су закључени и када нису испуњени потребни услови, док су породично правне последице поништења, код неких права, као и код домаћег, потпуно исте као последице које се јављају усред развода брака. Према Породичном закону Србије, услови су одређени у смислу: различитости полова, изјаве воље да се склопи брак, матичар и његова надлежност, остварење животне заједнице, сметње у браку, као што су брачност, неспособност расуђивања, крвно, тазбинско или адоптивно сродство, малолетство, старатељство и недостатак воље. Што се тиче формалних услова, мисли се на надлежност матичара и поступак у коме се склапа брак.¹⁰

Упоредна теорија породичног права познаје разне класификације услова. Рецимо, Жан Карбоније, познати француски теоретичар и правник је извршио поделу услова на биолошке, психолошке, социолошке и правне. Биолошки се односе на разлику у полу, здравствено стање и пунолетство, психолошки на слободну вољу странке, социолошки на забрањивање полигамије и инцеста, а правни на формалности везане за склапање брака.

2. Форма склапања брака

Постоји више система везаних за форму склапања брака. Један систем јесте обавезни грађански брак, којим се не искључује опција да се склопи и верски брак. У већини земаља се грађански брак сматра обавезним, попут Немачке, Француске, Холандије, Русије, Белгије, Швајцарске, Србије и слично. Војводина је грађански брак прописала обавезним 1894. године, према угарском законском чланку о брачном праву, који је своју примену имао на територији тадашње Војводине.¹¹

Други систем се односи на дуализам, што значи да грађанска и верска форма брака имају исти значај, па будући супружници само треба да одаберу неку од ових

¹⁰ Поњавић, З. (2007). *Породично право*, Крагујевац: Правни факултет, стр. 62.

¹¹ Цвејић-Јанчић, О. Брак – стање у прошлости и изазови будућности, *Правни живот*, бр. 10/2006. стр. 14.

форми. Велики број земаља је прихватио дуализам, попут Велике Британије, скандиванских земаља, Грчке, САД-а, Аустралије. У њима се велика већина бракова склапа у верској форми, а дуализам је уведен и у неким источноевропским земљама. Чешка дозвољава форму верског брака на основу Закона из 1992. године, број 234, а слично важи и за Пољску, у складу са Конкордатом у Ватикану. Верски брак је од 1989. године у Пољској био дозвољен пре грађанског, али овакав вид церемоније према мишљењу које је дао Врховни суд, није имао правна дејства брака. Хрватска је увела верску форму, која се јавља у виду алтернативе за грађанску, према Обитељском закону из 2003. године, који још увек важи, према члановима 6 и 8. Обавезан верски брак представља форму од историјског значаја.¹²

Породични закон Србије наводи да лице стиче брачну зрелост када напуни 18 година. Постоје изузетни случајеви када малолетник од 16 година може да закључи брак уз дозволу суда у ванпарничном поступку. Изјава мора да буде дата озбиљно, никако кроз шалу или на неки начин који није прикладан. Супружници морају у исто време да дају изјаву за склапање брака испред матичара, које се морају подударати, јер брак не постоји ако једно лице каже да, а друго не. Ове изјаве не смеју бити орочене или условљене, морају се дати лично, и само у одређеним ситуацијама преко пуномоћника који су специјално овлашћени. Супротно од бројних облика форме склапања брака познатих у историји Породичног права, према Породичном закону грађанска форма брака је обавезна, а брак мора бити закључен испред надлежног државног органа, односно матичара. Поступак пре закључења и поступак венчања су веома битни за форму брака.

Лица која намеравају да склопе брак морају поднети усмени захтев, о коме матичар прави записник, или писани захтев матичару скупштине општине. Поред захтева, неопходно је доставити и извод из матичне књиге рођених и остале неопходне исправе које доказују да су испуњени законски услови у одређеним ситуацијама, као што је решење суда о диспензацији од брачних сметњи, судска пресуда о поништењу или разводу брака, уколико то није записано у матичној књизи рођених.

Након тога, матичар на основу изјава лица која намеравају да склопе брак и на друге начине, проверава да ли су сви потребни услови за закључење брака испуњени.

¹² Јовић, О. Брак или ванбрачна зајеница – право избора, *Зборник радова – Ново породично законодавство*, Правни факултет у Крагујевцу, 2006. стр. 19.

Уколико он утврди да нису сви услови испуњени, матичар усмено саопштава онима који су поднели захтев да је закључење брака немогуће. Уколико се лица не слажу са усменом изјавом матичара, могу да траже да он донесе писмено решење у року од осам дана, о одбијању захтева за закључивање брака. Подносиоци захтева могу да поднесу жалбу против решења матичара којим се одбија закључивање брака, надлежном министарству у року од 15 дана од дана када су примили решење.

Матичар и лица која ступају у брак, споразумно и заједно одређују датум закључења брака. Уколико подносилац захтева неоправдано изостане, матичар констатује да је одустао.¹³ Време које протекне од захтева до закључења брака служи будућим супружницима за размишљање и доношење стабилне одлуке о својим намерама у вези брак. Матичар треба да препоручи да се ова лица међусобно обавесте о здравственом стању, уколико је потребно и да посете одређену медицинску установу у којој се могу добити подаци о дијагнозама и прогнозама медицинских профила оба супружника, а исто тако и посету брачних или породичних саветовалишта, како би се упознали са стручним мишљењима о условима везаним за развијање складних односа у браку и породици, како би добили потребне информације о планирању породице и да се споразумеју о будућем презимену.

Брак се закључује у свечаној форми, у просторији која је посебно одређена за то, а застава Републике Србије мора да буде истакнута у њој. Матичар мора да има ленту у бојама српске заставе на грудима, а закључење је могуће и на другим местима, уколико се наведе посебно оправдани разлог од стране подносиоца захтева, уколико је просторија у којој се одвија церемонија свечана, и уколико се на тај начин никако не вређа достојанство овог чина.¹⁴ Приликом закључења, неопходно је присуство оба супружника, матичара и два сведока, у чијем својству се може јавити било које лице које је пословно способно. На почетку овог чина, матичар даје извештај о идентитету онога ко подноси захтева за склапање брака и о томе да ли постоје сви услови да брак настане.¹⁵ Уколико се брак склапа преко пуномоћника, неопходно је да се прочита и одређено пуномоћје. Након констатације матичара да нема приговора на извештај, он упознаје будуће супружнике са најважнијим одредбама којима се врши регулација

¹³ Панов, С. *Породично право*, Правни факултет, Ниш, 2010. стр. 234.

¹⁴ Boele-Woelki, K., Braat, B., Curry-Sumner, I. (Eds.), 2003. *European Family Law in Action. Volume I: Grounds for Divorce. Intersentia*, Antwerpen, Groningen, p. 32.

¹⁵ Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, деце и старатељско право*. Нови Сад: Правни факултет, стр. 94.

брачних односа имовинског и личног карактера. Затим матичар пита оба будућа супружника да ли дају свој пристанак на закључење брака, прво невесту, а затим и младожењу.

Након што дају сагласне изјаве воље да закључе брак, матичар констатује да је брак закључен, а затим пита супружнике о одабиру презимена. Према Породичном закону, матичар мора да достави извештај о склопљеном браку матичару надлежном у месту где су супружници рођени, односно, уколико је у питању странац, министарству правосуђа, које мора да обавести одговарајуће дипломатско конзуларно представништво.

У српском, руском, француском и немачком праву је предвиђена обавезна форма грађанског брака, па према томе, брак мора бити закључен испред државног органа, а временски редослед форми није битан, да ли ће прво бити верска или грађанска форма.

3. Различитост полова

Различитост полова представља главни услов да би брак био пуноважан, што значи да њега могу да склопе само жена и мушкарац. Домаће право садржи овај услов, осим члана у коме је дата дефиниција брака, где је одређено да брак морају да склопе лица која нису истог пола. Остали закони такође садрже изричиту одредбу којом је прописано да само мушкарац и жена могу да склопе брак, што је случај у Португалији, Пољској, Енглеској и Хрватској, код неких не постоји изричита одредба, али је споменута у осталим законским одредбама, што је случај у Бугарској, Русији и Чешкој, а код неких земаља влада мишљење да правна наука и пракса не могу да мимоиђу овакав услов.¹⁶

Овај услов је до деведесетих година прошлог века био прихваћен и неоспоран свуда.¹⁷ Али, како се проширило право заснивања заједница у којима су партнери истог пола, и у неким правим приближиле истополне заједнице браку, овај услов и сама

¹⁶ Младеновић, М., Панов, С. (2013). *Породично право*, Београд: Досије, стр. 116.

¹⁷ Јовић, О. Брак или ванбрачна заједница – право избора, *Зборник радова – Ново породично законодавство*, Правни факултет у Крагујевцу, 2006. стр. 16.

установа брака се доводе у питање, који је стотинама година био подразумеван само за лица која нису истог пола, односно између мушкарца и жене.

Постоји велики број ситуација, када је немогуће оспорити овај услов. Матичар треба да утврди пол будућих супружника, према изводу из матичне књиге рођених, и на основу визуелне констатације.¹⁸ Међутим, овај услов може да буде споран када су у питању изузетне животне ситуације, које произилазе из биолошких карактеристика које има одређено лице, а у питању су хемафродитизам и кастрата, односно лице које нема пол. У модерним условима, транссексуалност, односно мењање пола има велики утицај за склапање бракова.

Транссексуалност представља неусаглашеност међу психолошким схватањима које има једно лице о свом полу и биолошких особина које то лице има, односно генетске, морфолошке и хромозомске. Заправо, према биолошким анализама лице је припадник једног пола, али он има другачију представу о себи, па тако од врло раног детињства, дете себе сматра као да припада другом полу, који се разликује од његовог биолошког, па се тако јављају последице које се психолошки не могу премостити.¹⁹

Врло често је у медицини једини излаз управо промена пола, да би се створила усклађеност између морфолошких особина и психолошких схватања пола. У савременој медицини нема одговора на питање зашто се оваква врста неусклађености уопште јавља, па такав поремећај још увек не може бити отклоњен. Промена пола се врши уз помоћ хируршких операција, пре којих лице мора да прође кроз хормонске третмане. Медицинском променом пола се јављају многобројна правна питања.

4. Воља за склапање брака

Да би брак био склопљен, јако је битна воља, па се тако о њој води рачуна путем услова изјаве воље, путем брачних сметњи, неспособности да се расуђује или недостатка воље, а она је такође веома битна када је у питању услов склапања брака како би се остварила животна заједница. Воља за склапање брака представља један од најбитнијих услова који мора да се испуни како би брак био пуноважан. Изјављене

¹⁸ Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, децје и старатељско право*. Нови Сад: Правни факултет, стр. 96.

¹⁹ Драшкић, М. (2008). *Ванбрачна заједница – Грађанско-правана дејства заједничког живота изван брака*, Београд: Научна књига, стр. 28.

воље морају да буду потврдне, а лица која склапају брак морају да испуне одговарајуће квалитете како би њихова воља била валидна. Лице које изјављује вољу мора бити способно да расуђује, мора слободно да да вољу, без икаквих мана, попут принуде и заблуде.

Домаћа теорија сврстава услов који се тиче изјављене воље у материјалне услове потребне како би се склопио брак. Пошто је природа брака двострука правна, уговорна и институционална, услов изјављених воља се посматрао као елеменат форме, што има сличности са консензуалном формом закључења уговора.²⁰

Брак се склапа када постоји слободан пристанак оба будућа супружника, који представља потврдне изјаве воље. Породично правна теорија сматра да воље морају да буду изјављене на озбиљан и јасан начин, при чему не постоје услови и рокови, у исто време, односно једна за другом.²¹ Према правилу, воља се изјављује лично и усмено, али постоје и одређени изузеци, као када лице не може услед неких недостатака усмено да изјави своју вољу, као што је случај са глувонемим лицем, и тада постоји могућност писменог или знаковног изражавања воље, чему мора присуствовати тумач. Ова опција важи и када лице не познаје језик органа испред кога склапа брак, а само у изузецима, лице не мора лично да изјави вољу, већ може да је изјави посредством пуномоћника.

5. Заједница живота

Под заједницом живота се подразумева свеукупност брачних односа, и она је главни мотив због чега се ступа у брак, као и сама суштина брака. Склапање брака се врши како би се остварила животна заједница између два супружника. У случају да се брак склапа из неког другог разлога, као што су добијање држављанства, пребивалишта, редовних боравишта, радних или неких других погодности, остваривање стамбених права, наслеђа или осталих права везаних за имовину, у питању је фиктивни брак и он није пуноважан.²²

Постоји један елеменат заједнице живота који има специјалан значај, а то су сексуални односи међу супружницима. Неки закони одређују да се браком сматра

²⁰ Панов, С. (2010). *Породично право*, Ниш: Правни факултет, стр. 231.

²¹ Породични закон ("Сл. гласник РС", бр. 18/2005, 72/2011 - др. закон и 6/2015)

²² Младеновић, М., Панов, С. (2013). *Породично право*, Београд: Досије, стр. 120.

заједница у којој може да се оствари најмање минимум сексуалног односа, као што је рецимо случај у Енглеској. Како би брак био пуноважан, неопходно је да се конзумира, а уколико не буде, онда се брак не сматра пуноважним.

Под конзумацијом се подразумева нормалан и комплетан сексуални однос, а не делимичан и несавршен. Према енглеском праву, брак се сматра ништавним уколико се не конзумира зато што је једна страна неспособна. Други разлог је када особа свесно одбија да конзумира брак. У случају да се брак склапа пред сам крај живота једне особе, теорија налаже утврђивање да ли до склапања брака долази са циљем да се оствари животна заједница, па се на основу тога утврђује да ли је пуноважан.

II ЗАКОНСКИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ БРАЧНИХ ПАРТНЕРА

Брак као законом уређена заједница жене и мушкарца²³, представља специфичан правни однос претежно личне природе. Узајамни лични односи супружника прожети су, међутим, и имовинским односима. Лична права и дужности супружника одражавају се и на њихове имовинске односе тако што на посредан начин одређују природу имовинскоправних односа. Резултати историјско-правних и упоредно-правних анализа показују да су брачни имовински режими били различити у појединим периодима друштвеног развоја и да су, у основи, зависили од положаја који жена има у друштву.

Уопштено посматрано, постоје три брачна имовинска режима: режим заједничке имовине и режим одвојене (посебне) имовине, који се у савременом брачном праву ретко појављују у чистом облику, и комбинација режима заједничке и режима одвојене (посебне) имовине. У нашем савременом Породичном праву режим заједничке имовине био је, све до ступања на снагу новог ПЗ,²⁴ принудни законски имовински режим: – супружници су били слободни да закључују правне послове који се тичу њихових посебних имовина и заједничке имовине али нису могли да мењају законски имовински режим.²⁵

²³ Закон о браку и породичним односима Србије. Службени гласник СРС, бр. 22/80, 24/84, 11/88, 22/93, 25/93, 35/94, 46/95, 29/01.

²⁴ Панов, С. (2010). *Породично право*, Ниш: Правни факултет, стр. 233.

²⁵ Цвејић - Јанчић, О. (2011). *Породично право, књига I – Брачно право*, Нови Сад, стр. 104.

Према законским решењима новог породичног права, режим заједничке имовине више није принудни законски имовински режим²⁶, већ је супружницима омогућено да у складу са својим потребама уреде своје имовинске односе склапањем одговарајућих правних послова (уговора).

1. Режим заједничке имовине

Заједничка имовина супружника у браку представља једну правну целину и дефинише се као скуп стварних права на неодређеним деловима покретних и непокретних ствари и облигационих права чији износ није унапред одређен.²⁷ Заједничка имовина припада брачним супружницима неподељено, они немају ни идеални, нити реални део. Права супружника-заједничара простиру се на све оно што је њиховим радом стечено у току трајања брака.

Правна природа заједничке имовине брачних супружника производи правне последице које се рефлектују на њихове повериоце, на право располагања заједничком имовином и коначно на упис непокретности у регистре непокретности. Логично је да повериоци не могу наплатити своја потраживања од супружника који се појављује као дужник јер је непознат његов удео у заједничкој имовини (поверилац је овлашћен да захтева деобу заједничке имовине и по утврђивању удела има право на наплату свог потраживања).²⁸ Даље, својим уделом у заједничкој имовини, брачни супружник не може располагати правним пословима *inter vivos*. *Argumentum a contrario* дозвољено је располагање правним пословима *mortis causa*, будући да удео једног супружника у заједничкој имовини улази у његову заоставштину којом он слободно располаже, уважавајући одредбе о нужном делу.²⁹

Сваки од супружника може пуноважно предузимати послове редовног управљања, међутим располагање заједничком имовином пуноважно је само ако је извршено на темељу консензуса титулара. Овим ограничењем штити се други

²⁶ Закон о браку и породичним односима Србије. Службени гласник СРС, бр. 22/80, 24/84, 11/88, 22/93, 25/93, 35/94, 46/95, 29/01.

²⁷ Параграф 508. Српског грађанског законика из 1844. године, преузето са: Грађански законик краљевине Србије (1844 год.) са каснијим изменама

²⁸ Бабић, И. (2008). *Основи имовинског права – Увод у грађанско право и стварно право*. Београд: Службени гласник, стр. 145.

²⁹ Chiappori, P.-A., Fortin, B., Lacroix, G., 2002. Marriage market, divorce legislation, and household labor supply. *Journal of Political Economy* 110(1), 37-72.

супружник, односно породична заједница у целини, јер се онемогућава да се једностраним располагањем угрози њена стабилност. Трећа последица односи се на упис непокретности у евиденције непокретности. Право својине и остала стварна права из заједничке својине која се конституишу уписом у евиденције непокретности, уписују се на име оба супружника.

У патријархалним друштвима, као што је наше, још увек, неретко се дешава да је као титулар права уписан само један супружник, најчешће муж. У овој ситуацији примјењује се правна фикција по којој ће се сматрати да је упис извршен на име оба супружника, а терет доказивања је на оном који тврди супротно. У чл. 269 ПЗ наводи се да супружници поред заједничке имовине имају и посебну имовину.³⁰ Заједничка имовина је само један од фондова у оквиру укупне имовине, јер је имовина јединствен појам и по основним начелима нашег правног система сваки субјект може имати само једну имовину. Дакле, „...сваки брачни друг има у својој имовини два основна фонда: фонд посебне и фонд заједничке имовине.“³¹ Заједничка својина супружника обухвата апсолутна (стварна права, ауторско и сродна права, право индустријске својине), те релативна права (права из уговорних односа са трећим лицима, право на накнаду материјалне штете, права из акција и других хартија од вредности и др.).

У сфери имовинских односа ванбрачних партнера Породични закон³² предвиђа да имовина коју су ванбрачни партнери стекли радом у току трајања заједнице живота у ванбрачној заједници представља њихову заједничку имовину, а да се на имовинске односе ванбрачних партнера сходно примењују одредбе закона о имовинским односима супружника.³³ Дакле, Породични закон не садржи чланове који експлицитно регулишу имовинске односе ванбрачних партнера већ ће се на те односе применити законске одредбе којима се уређују имовински односи супружника и то само ако се ради о слободним ванбрачним заједницама, које једино и производе породично правна дејства у нашем правном систему.

³⁰ Породични закон. *Службени гласник Републике Србије* бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

³¹ Бабић, И. (2008). *Основи имовинског права – Увод у грађанско право и стварно право*. Београд: Службени гласник, стр. 146.

³² Породични закон. *Службени гласник Републике Србије* бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

³³ Чл.191. Породичног закона.

Заједничка имовина би се могла дефинисати и као скуп стварних права на неодређеним деловима ствари и скуп тражбених права чији износ није одређен према сваком од титулара.³⁴

Да би постојала ванбрачна заједница која води заједничком стицању, потребно је да између мушкарца и жене, који нису у браку са трећим лицем, постоји воља да међусобно успоставе односе који одговарају односима у браку и да свесно и вољно извршавају овлашћења и дужности прописана за брачне другове.³⁵

Из законски одређеног појма заједничке имовине намећу се два услова потребна за њен настанак а то су:³⁶ а) рад ванбрачних партнера и б) постојање заједнице живота. Заједничка имовина се стиче радом. При овоме се узима у обзир сваки облик рада. Како рад који непосредно доноси приходе тако и рад који доноси приходе на посредан начин одн. рад који доприноси одржавању и увећању заједничке имовине (рад у домаћинству, подизање деце).

Заједничка имовина настаје само ако ванбрачни партнери остварују заједницу живота, а када она престане заједничка имовина престаје да се ствара. Правна природа ванбрачних партнера што се тиче заједничке имовине јесте та да су они заједничари, односно да су њихови делови неопредељени све док се не оконча поступак деобе заједничке имовине споразумом или у парници за деобу исте, након чега они постају сувласници.³⁷

Поред имовине стечене радом у заједничку имовину улазе и: приходи од заједничке имовине (закупнина, камата), ствари набављене употребом средстава који представљају заједничку имовину, накнаде добијене за рад ванбрачних партнера, а не представљају зараду (отпремнина, накнада у случају незапослености), имовина стечена коришћењем права интелектуалне својине (ауторских, проналазачких права), имовина стечена играма на срећу, осим ако ванбрачни партнер не докаже да је у игру уложио само своју посебну имовину, имовина стечена по уговору о доживотном издржавању.

³⁴ З. Поњавић, *Породично право*, Правни факултет у Крагујевцу, Крагујевац, 2007, стр.357.

³⁵ Пресуда Окружног суда у Крагујевцу. Гж. 1103/83 године – преузето из електронске правне базе Paragraf Lex v.12.1.

³⁶ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

³⁷ Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, деце и старатељско право*. Нови Сад: Правни факултет, стр. 126.

1.1. Постојање брачне заједнице

Заједничка имовина се стиче само за време трајања брачне заједнице. Она, како смо већ истакли, има две компоненте: фактичку - преко које се остварује циљ брака успостављањем заједнице живота и правну, која изражава правни оквир у коме се одвија живот у браку од закључења па до престанка. Међутим, присутно схватање у теорији условило је да се постави питање: какав је значај брака и брачне заједнице за настанак заједничке имовине.

У одговору на ово питање у теорији породичног права се истиче да законодавства која одређују да се заједничка имовина стиче „током брака” имају у виду институционално-формални оквир брака. Брак настаје на свечан, строго формалан начин и престаје на формални начин.³⁸ Према томе, по овом схватању под браком се подразумева ништавим, непостојећи и „мртви” брак. Присуство брака, без обзира да ли је пуноважан или неважећи, условљава да се оно што је стечено, по правилу, појединачним радом супружника, сматра заједничком имовином.

Међутим, овакво схватање брака се у теорији породичног права и судској пракси не подржава. У теорији се под браком подразумева само „живи” брак, онај који *de facto* постоји. Ако је дошло до трајног прекида заједнице живота, услед чега супрузи не одржавају духовни контакт и свако привређује за себе, тада не може настати заједничка имовина, иако постоје формално оба елемента: брак и рад. У овом случају недостаје просторна и емоционална веза која чини заједницу живота. Свако од супруга води самостално живот и упућен је на свој рад и сопствено стицање имовине.³⁹

Брачни партнери више не сарађују, узајамно се не помажу, имовински интереси су им раздвојени, па зато не може бити ни заједничке имовине. Међутим, ако су се брачни партнери договорили да привремено одвојено живе (услед привременог запослења у другом месту, недостатка стана, због студија једног или обоје, због потребе занимања којим се баве, привременог рада у иностранству, лечења, специјализације и др.) и при томе одржавају стални духовни контакт и остварују сврху брака, тада се сматра да права која су брачни партнери прибавили улазе у њихову

³⁸ Сворцан, С. (2006). *Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије*. Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр. 13.

³⁹ Младеновић, М., Панов, С. (2013). *Породично право*, Београд: Досије, стр. 123.

заједничку имовину. Овакав став је опште прихваћен у правној теорији и судској пракси.⁴⁰

Ово становиште је у духу живота и није супротно основном циљу брака. При томе, прави се разлика између „фактички одвојеног живота” и „прекида заједнице живота”. Код фактичког прекида, заједница живота постоји па је могуће стицати заједничку имовину, док код прекида заједнице живота не може доћи до стицања заједничке имовине. Зато закључује да, у крајњој линији, нема битних разлика у схватањима која стицање заједничке имовине везују за трајање брака и оних која га везују за постојање брачне заједнице.

1.2. Рад супружника

Рад представља другу неопходну компоненту за стицање заједничке имовине. Њиме се стиче заједничка имовина на непосредан (директан) или посредан (индиректан) начин. Право не прави никакву разлику у погледу врсте и природе рада сваког брачног партнера у стицању имовине. Оно уважава све облике рада којима се стварају нове вредности. У теорији породичног права јединствено је прихваћено становиште да рад којим супружници стичу заједничку имовину може бити појединачан (одвојен) и заједнички.⁴¹

Ако један од брачних партнера на свом радном месту својим радом прибавља одређена имовинска права, тада он појединачним радом стиче заједничку имовину. То ће бити случај ако је жена запослена а муж није, или су брачни партнери различитих професија, или су запослени у различитим институцијама. Међутим, ако супружници обављају исти или сличан посао, стичу извесна имовинска права, тада постоји заједнички рад. То може бити ако су оба супруга адвокати или ако, на пример, обоје раде на пољопривредном газдинству.

Појединачан и заједнички рад је увек непосредан (директан) јер се њиме на непосредан начин стиче заједничка имовина. Но, заједничка имовина се може стећи и посредним (индиректним) радом. У животу су могуће ситуације да супружник

⁴⁰ Породични закон. *Службени гласник Републике Србије* бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

⁴¹ Цвејић–Јанчић, О. (2001). *Породично право, књига I – Брачно право*. Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду, стр. 87.

непосредно не учествује у стицању заједничке имовине већ својим радом ствара услове другом брачном супругу да својим непосредним радом та права прибави.

1.3. Управљање и располагање заједничком имовином супружника

Заједничка имовина супружника је она имовина коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице живота у браку. Радом се имовина може стећи директно (зарада) али и посредно када се радом једног супружника омогућава или олакшава стицање зараде другом супружнику. Такође, радом се сматра и рад којим један супружник доприноси очувању, одржавању постојеће имовине. Поред имовине стечене радом у заједничку имовину улазе и:

1. приходи од заједничке имовине (закупнина, камата и сл.);
2. ствари набављене употребом средстава који представљају заједничку имовину;
3. накнаде добијене за рад супружника, а не представљају зараду (отпремнина, накнада у случају незапослености и сл.),
4. имовина стечена коришћењем права интелектуалне својине (ауторских, проналазачких права);
5. имовина стечена играма на срећу, осим ако супружник не докаже да је у игру уложио само своју посебну имовину;
6. имовина стечена по уговору о доживотном издржавању.

Битно је нагласити да у заједничку имовину улазе само она права и обавезе која су стечена током трајања заједнице живота. Другим речима, оно што је стечено после трајног прекида брачне заједнице у смислу заједнице живота, без обзира што брак још увек није разведен, не улази у заједничку имовину већ чини посебну имовину супружника. Титулари заједничке имовине су оба супружника.

За заједничку имовину карактеристично је да удели заједничара нису одређени (као код сувласништва), те да супружници не могу располагати својим уделом пословима *inter vivos*.⁴² Посебно је прописано да се права супружника на непокретностима која потпадају под режим заједничке имовине уписују у јавни регистар права на непокретностима на име оба супружника са неодређеним

⁴² Сворцан, С. (2006). *Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије*. Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр. 17.

деловима. Уколико се упишу њихови опредељени делови, сматраће се да је на овај начин извршена деоба заједничке имовине.

Такође, ако је као власник непокретности уписан само један супружник, сматраће се да је упис извршен на име оба супружника, осим ако није закључен писмени споразум о деоби заједничке имовине, брачни уговор или је о том питању одлучивао суд. Заједничком имовином супружници управљају заједнички и споразумно, али могу уговорити да ће управљање и/или располагање имовином у целости или делимично обављати само један супружник. Уколико се овај уговор односи и на располагање непокретностима он мора бити у писаном облику и мора бити уписан у јавни регистар права на непокретностима.

1.4. Правна природа и могућност располагања заједничком имовином

Укупну имовину физичког лица, које је у браку, чине две имовинскоправне целине - заједничка и посебна имовина. Заједничка имовина је, дакле, један од фондова у оквиру укупне имовине супружника. Специфичан правни режим који овај део имовине издваја у посебну целину се огледа у постојању два титулара. Имаоци брачне тековине су муж и жена са неодређеним уделима.

Супружници, дакле, нису титулари одређених делова стварних права (нпр. заједничке својине, стварне службености, плодуживања), нити повериоци утврђеног дела потраживања. Таква правна природа заједничке имовине условљава најмање две конкретне правне последице:⁴³

- супружници споразумно управљају и располажу заједничком имовином;
- супружник не може отуђити или оптеретити свој удео у заједничкој имовини, правним послом *inter vivos*.

Ако супружник отуђи ствар из заједничке имовине, без сагласности другог супружника, такав уговор је противан принудном пропису и због тога се одређује као ништав. Такво становиште, чини се, доминира у нашој породично-правној теорији. Ипак, сматрамо да се овом питању може приступити и на нешто другачији начин.

⁴³ Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, деце и старатељско право*. Нови Сад: Правни факултет, стр. 130.

Природа правила, по коме је за располагање стварима из заједничке имовине неопходна сагласност супружника, не упућује на санкцију ништавости.

У супротном, такав уговор не би могао конвалидирати, чак и ако разлог ништавости касније отпадне. На пример, ако се други супружник накнадно сагласи са располагањем или супружници закључе споразум о деоби заједничке имовине, по коме предмет спорне продаје улази у посебну имовину супружника - траденса. У француском праву није искључена могућност конвалидације таквог правног посла.

Ако један супружник располаже заједничком имовином на начин који није у сагласности са његовим овлашћењима, други супружник може одобрити такав посао или захтевати његово поништење.⁴⁴

Уговор, којим један супружник, без сагласности другог, располаже стварју из заједничке имовине угрожава приватне интересе другог супружника, те је овај овлашћен да у законском року захтева његово поништење. Тужба за поништај уговора и повраћај покретне ствари из заједничке имовине може бити одбијена приговором да је савесни купац у тренутку предаје стекао право својине на основу уговора са невлашником. Супружник који не успе у намери да поврати ствар отуђену без његове сагласности има право на накнаду штете од другог супружника. Рок застарелости у погледу овог захтева не тече док траје заједница живота супружника.

1.5. Ствари и права која чине заједничку имовину

1.5.1. Имовина стечена радом и коришћењем права интелектуалне својине

Имовина коју су супружници стекли радом и коришћењем права интелектуалне својине у току заједнице живота у браку представља њихову заједничку имовину. Накнаде које професионални спортиста и спортиста аматер добију на има закључења уговора са спортском организацијом, као и новчане и друге награде и стипендије за бављење спортским активностима, такође, улазе у заједничку имовину.

Појам рада супружника ваља тумачити екстензивно. То је свака активност која непосредно или посредно води увећању вредности имовине. Дакле, рад у смислу

⁴⁴ Сворцан, С. (2006). *Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије*. Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр. 17.

Породичног закона⁴⁵ обухвата не само активност која доноси непосредну финансијску корист супружницима у смислу плате или накнаде за коришћење ауторског дела, већ и друге активности од значаја за брачну заједницу (нпр. старање о деци и домаћинству). У заједничку имовину улази зарада, али и накнада зараде и друга примања која послодавац исплаћује запосленом у вези с радом.

Накнада запосленом током плаћеног одсуства, накнада зараде за време привремене спречености за рад (боловања, породилског одсуства), отпремнина због одласка у пензију, накнада штете због повреде на раду или професионалног обољења, друга примања, као што је јубиларна награда (нпр. златник додељен супружнику за двадесет година рада код једног послодавца).

У заједничку имовину улази и отпремнина која се запосленом исплаћује због престанка потребе за његовим радом, пре отказа уговора о раду, а на основу програма решавања вишка запослених.⁴⁶ Зараде и накнада зараде и друга примања улазе у заједничку имовину, без обзира на то, да ли је до њихове исплате дошло пре или по престанку брачне заједнице, под условом да је њихово потраживање, макар посредно, последица ефективног рада, код послодавца оствареног за време брака.

Примања на основу права из пензијског и инвалидског осигурања: старосна пензија, инвалидска пензија, право на новчану накнаду за телесно оштећење, такође, улазе у заједничку имовину. Ова права су у тесној вези са радом супружника, који му је у прошлости омогућио плаћање доприноса за пензијско и инвалидско осигурање. Изгледа да у погледу пензије супружника треба аналогно применити правила која важе за зараду. Њена вредност улази у заједничку имовину, чак и ако је до закључења брака дошло након што је супружник отишао у старосну, односно инвалидску пензију. С друге стране, то што је допринос за обавезно пензијско и инвалидско осигурање уплаћиван у току брачне заједнице супружника, нема за последицу да се пензије исплаћене супружнику по престанку заједнице живота сматрају заједничком имовином.

Чини се да је нешто сложеније питање пензија, које су резултат добровољног пензијског и инвалидског осигурања, којим осигураник за себе и чланове своје

⁴⁵ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

⁴⁶ Цвејић–Јанчић, О. (2001). *Породично право, књига I – Брачно право*. Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду, стр. 91.

породице обезбеђује већи обим права. У овом случају, пензија која се исплаћује по престанку брака осигуранику може бити предмет успешног захтева за деобом од стране бившег супружника, осим ако осигураник не докаже да је средства за добровољно пензијско осигурање уплаћивао из своје посебне имовине.⁴⁷

Новчана накнада за случај незапослености, такође, улази у заједничку имовину. Незапослени стиче право на ову накнаду ако је претходно био осигуран 12 месеци непрекидно или у прекидима последњих осамнаест месеци. Ова накнада је, дакле, посредно резултат рада супружника. Она је привремена замена за зараду и природно улази у заједничку имовину, поготово, ако је други супружник у радном односу, јер његова зарада потпада под режим заједничке имовине. Награде које су резултат научно - истраживачког, књижевног или уметничког рада, нпр. награда за најбољи роман или глумачко остварење године такође улазе у заједничку имовину.

Већ смо поменули да у заједничку имовину улази и вредност коју су супружници стекли коришћењем права интелектуалне својине. Другим речима, супружник, аутор дела, је носилац ауторског права, које као такво улази у његову посебну имовину. Међутим, накнада коју аутор добије за искоришћавање дела од стране другог лица потпада под режим заједничке имовине. Исто правило важи и у погледу накнаде коју интерпретатор (нпр. музичар, диригент, певач, глумац) добије за његову интерпретацију ауторског дела.⁴⁸ Патент који подразумева и право проналазача да ужива имовинске користи од свог проналаска не улази у заједничку имовину, али у заједничку имовину улази накнада коју носилац патента добије на основу уговора о лиценци или принудне лиценце.

Сматрамо да исплаћена или доспела накнада, за коришћење права интелектуалне својине, улази у заједничку имовину супружника без обзира што је нпр. ауторско или сродно право настало пре брака. Чини се да правило које важи за накнаду стечену коришћењем права интелектуалне својине можемо *mutatis mutandis* применити

⁴⁷ Панов, С. (2010). *Породично право*, Ниш: Правни факултет, стр. 234.

⁴⁸ Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, деце и старатељско право*. Нови Сад: Правни факултет, стр. 134.

и у погледу накнаде исплаћене супружнику за употребу његовог личног имена или дела имена у допуштене сврхе.⁴⁹

Име је лично добро, али се супружник може, и уз накнаду, делимично одрећи права на његову заштиту. Сматрамо да тако уговорена накнада улази у заједничку имовину. То што је неко заинтересован да употреби име једног супружника у комерцијалне сврхе је, по правилу, резултат популарности супружника стечене кроз неку врсту рада (нпр. у спорту) или стваралаштва у области ауторских и сродних права. Међутим, ако супружник чије је име употребљено успе доказати супротно, накнада за употребу имена улази у његову посебну имовину.

1.5.2. Имовина стечена на основу алеаторних уговора

Имовина стечена на основу алеаторних уговор. Имовина стечена игром на срећу у току заједнице живота супружника представља њихову заједничку имовину, осим ако срећни добитник не докаже да је у игру улагао средства из посебне имовине. Код игара на срећу коначан исход игре не зависи само од знања или вештине учесника у игри, него и од случаја или неког неизвесног догађаја. Новац, (ствари, услуге или права) добијен на различитим облицима лутрије, лоту, бингу, клађењем на резултате спортских такмичења или наградној игри улази у заједничку имовину супружника.

Тренутак стицања овде ваља везати за објективну чињеницу постојања заједнице живота супружника у време када је неизвесна околност наступила (нпр. у тренутку извлачења добитника). Субјективна околност, да ли је супружник за време заједнице живота заиста знао да је његов тикет (срећка, листић) добитни није правно релевантна.

Такође није од значаја, да ли је заједница живота постојала у време када је добитак заиста исплаћен, односно када је добитник преузео награду. Чини се да код стицања које за свој основ има неке игре на срећу постоји реална опасност да супружник (срећни добитник) никада не обавести другог супружника о добитку. Мало је вероватно да ће супружник који је, на пример, у казину добио на покеру или кладећи се на резултате коњичких трка о томе обавести другог супружника. Државна лутрија

⁴⁹ Сворцан, С. (2006). *Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије*. Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр. 17.

Србије може објавити идентитет добитника само уз његову писмену сагласност. Из напред наведеног се може једноставно закључити да је норма Породичног закона⁵⁰, по којој имовина стечена играма на срећу улази у заједничку имовину супружника је у многим животним ситуацијама само *lex imperfecta*.

2. Посебна имовина

Посебна имовина је имовина коју је супружник стекао пре склапања брака. Значи све оно што супружник уноси у брак остаје његова посебна имовина. Осим тога, посебна имовина може настати и у току трајања брака. То је имовина коју је супружник стекао деобом заједничке имовине, односно, наслеђем, поклоном или другим правним послом којим се прибављају искључиво права. Новина која је уведена Породичним законом⁵¹ односи се на увећање вредности посебне имовине једног супружника током трајања заједничког живота у браку.

Ако је увећање вредности посебне имовине једног супружника било знатно, други супружник има право на удео у тој имовини сразмерно свом доприносу. Ако је увећање вредности незнатно, други супружник има само право на потраживање у новцу сразмерно свом доприносу. Овом одредбом се пружа боља заштита супружнику који је допринео повећању посебне имовине другог супружника (нпр. улагањем у кућу у којој супружници живе), јер он може добити удео у тој имовини, дакле, може постати нпр. сувласник на посебној имовини другог супружника.⁵²

Његов положај на тај начин постаје повољнији у односу на ситуацију када има само право облигационе природе.⁵³ Приходи од посебне имовине улазе у посебну имовину, ако нису настали радом супружника (нпр. камата, закупнина, дивиденда). Сваки супружник самостално управља и располаже својом посебном имовином. Ако је дошло до тзв. реалне суброгације, односно ако је прибављена нова имовина која је заменила посебну имовину, карактер имовине се не мења, дакле и нова имовина

⁵⁰ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

⁵¹ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

⁵² Почуча, М. (2011). *Посебна имовина супружника*. Нови Сад: Гласник Адвокатске коморе Војводине – Часопис за правну теорију и праксу број 9 књига 71.

⁵³ Бабић, И. (2008). *Основи имовинског права – Увод у грађанско право и стварно право*. Београд: Службени гласник, стр. 151.

постаје посебна имовина једног супружника. Посебну имовину супружника чини она имовина коју је супружник:

1. имао у свом власништву пре закључења брака,
2. она имовина коју је супружник стекао у току брака неким бестеретним начином стицања (нпр. поклоном, наслеђем итд),
3. имовина коју је стекао деобом заједничке имовине,
4. специфични случајеви.

2.1. Имовина коју је супружник стекао пре закључења брака;

Имовина коју је супружник стекао пре закључења брака чини сву имовину коју је супружник имао у власништву пре брака без обзира како је исту стекао (поклоном, уговором о купопродаји, уговором о доживотном издржавању, зарадом итд). и без обзира да ли се ради о покретној или непокретној имовини (станови, аутомобили итд).⁵⁴

2.2. Имовина коју је супружник стекао у току брака неким бестеретним начином стицања

Имовина коју је супружник стекао у току брака неким бестеретним начином стицања је имовина коју је супружник стекао наслеђем од својих сродника, имовина коју је стекао поклоном, тестаментом као и било којим другим бестеретним послом.

Овде треба напоменути да постоје одређене ситуације када се не може на први поглед јасно утврдити ком супружнику је поклон учињен па се примењују одређени критеријуми као што је изричита воља поклонодавца коме ће да учини поклон, однос поклонодавца са поклонопримцем (нпр. ако је поклон учинио мужевљев брат/кум поклон припада мужу), затим врста поклона (ако је поклон нпр. стоматолошка столица а жена је по професији стоматолог сматра се да је поклон учињен жени, осим ако поклонодавац није изричито столицу поклонио мужу што мора нагласити) и на крају ако се не може по овим критеријумима утврдити коме је поклон учињен поклон припада супружницима у својину на једнаке делове.

⁵⁴ Почуча, М. (2011). *Посебна имовина супружника*. Нови Сад: Гласник Адвокатске коморе Војводине – Часопис за правну теорију и праксу број 9 књига 71.

3. Однос заједничке и посебне имовине супружника

Имовина коју је супружник стекао у току трајања брака деобом заједничке имовине односно наслеђем, поклоном или другим добротиним правним послом представља његову посебну имовину. Поклони, које један супружник учини другом у току заједнице живота, такође улазе у посебну имовину. Међутим, у случају развода или поништаја брака, Закон предвиђа обавезу враћања поклона чија је вредност несразмерно велика, у односу на вредност заједничке имовине.⁵⁵

Критеријум о коме се води рачуна приликом утврђивања обавезе враћања је вредност поклона у односу на заједничку имовину. Дакле, није од значаја, да ли је поклон купљен од средстава из заједничке или посебне имовине. Већ је поменуто да заједничка и посебна имовина представљају фондове у оквиру укупне имовине физичког лица у браку. Природни и цивилни плодови (закупнина, камата, дивиденда) остају у оквиру исте имовинскоправне целине.

У складу са принципом реалне суброгације, вредност добијена на име потпуног или делимичног нестанка неког објекта из заједничке имовине такође улази у заједничку имовину (цена, накнада из осигурања, накнада штете, правична накнада за експроприсану непокретност).⁵⁶ Правила о реалној суброгацији се, ако то околности случаја налажу, могу применити и када је заједница живота супружника престала. На пример, ако је један супружник тајно издвајао средства у току брачне заједнице, да би непосредно по престанку брака купио за себе непокретност. Ако је у току брака дошло до увећања вредности посебне имовине једног супружника на рачун заједничке имовине поставља се питање природе захтева које други супружник стиче у погледу ове вредности.

Чини се да у таквој ситуацији ваља водити рачуна о стварном обиму увећања посебне имовине. Ако је увећање вредности посебне имовине једног супружника знатно, тј. ако су улагањем заједничких средстава или средстава из посебне имовине једног супружника економски настале важне промене у стању и вредности посебне имовине другог супружника, тако да она представља нову имовину која је настала

⁵⁵ Закон о браку и породичним односима Србије. Службени гласник СРС, бр. 22/80, 24/84, 11/88, 22/93, 25/93, 35/94, 46/95, 29/01.

⁵⁶ Цвејић–Јанчић, О. (2001). *Породично право, књига I – Брачно право*. Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду, стр. 92.

заједничким радом у току заједнице живота супружника, (нпр. адаптација, реконструкција, доградња постојеће куће), тада други супружник у односу на ту имовину има стварно-правни захтев.

Насупрот томе, ако је увећање вредности посебне имовине једног супружника незнатно, други супружник има право на новчани захтев сразмерно своме доприносу, али не и на стварно-правни захтев (нпр. улагање у циљу побољшања услова становања, издаци за опремање и одржавање куће која припада посебној имовини једног супружника).

III ДЕОБА ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ СУПРУЖНИКА

Деоба заједничке имовине представља утврђивање удела супружника у заједничкој имовини. Може се вршити за време трајања брака или после његовог престанка. Право да траже деобу имају:⁵⁷

1. супружници;
2. наследници умрлог супружника;
3. повериоци оног супружника из чије посебне имовине нису успели да наплате своја потраживања.

Деоба се може вршити споразумно или судским путем. Споразумна деоба је договор супружника колики је удео сваког од њих у заједничкој имовини. Уколико се односи на непокретности мора бити у писаној форми. Судска деоба. Законска претпоставка је да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки, али сваки супружник имао право да доказује да је његов удео већи.

Величина удела зависиће не само од остварених прихода у виду зараде већ и од вођења домаћинства, старања о деци и имовини и свих других околности које су од значаја за одржавање или увећање вредности заједничке имовине. Приликом деобе у искључиву својину једом супружнику, а по његовом захтеву доделиће се:⁵⁸

1. ствари за личну употребу;
2. ствари намењене детету (ако само он врши родитељско право);
3. ствари за вршење заната или занимања;

⁵⁷ Ковачек-Станић, Г. (2012). *Упоредно породично право*, Правни факултет: Нови Сад, стр. 93.

⁵⁸ Панов, С. (2010). *Породично право*, Ниш: Правни факултет, стр. 236.

4. предмети домаћинства.

Имовина коју је супружник стекао деобом заједничке имовине је имовина која припадне супружнику након деобе заједничке имовине и то без обзира када се та деоба спроведе (за време или након престанка брака). Специфични случајеви посебне имовине су следећи:⁵⁹

- зарада супружника пре ступања у брак;
- уштеђевина супружника пре ступања у брак;
- приходи које даје посебна имовина (закупнина, камате, дивиденде итд.)
- средства добијена на основу накнаде неимовинске штете (нпр. телесне повреде у саобраћајне незгоди и др);
- осигурање живота за случај болести или инвалидитета осигурана сума припада осигуранику;
- куповина ствари на кредит али само ако је отплата кредита извршена из посебне имовине супружника, а ако је и други супружник својим средствима у незнатном обиму допринио отплати тог кредита онда тај супружник има право на облигационо-правни захтев за повраћај новца који је уложио у отплату а ствар ће припасти другом супружнику.

1. Споразумна деоба

Према одредби члана 179. Породичног закона⁶⁰, супружници могу закључити споразум о деоби заједничке имовине (споразумна деоба). Када сувласници или заједничари реше да изврше деобу, поставља се питање форме споразума о деоби непокретности. У судској пракси и доктрини, (потпуна) физичка деоба при којој сувласници стичу искључиву својину у сразмери са идеалним деловима сваког од њих (тј. када вредност која припада сваком од сувласника после деобе одговара вредности његовог сувласничког удела пре деобе) разликује се од деобе у којој сувласници изврше физичку деобу имовине у несразмери с припадајућим сувласничким уделима, при чему један сувласник стиче имовину веће вредности од вредности његовог удела пре деобе, уз накнаду или без накнаде сувласнику који стиче имовину мање вредности.

⁵⁹ Сворцан, С. (2006). *Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије*. Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу, стр. 18.

⁶⁰ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

Има схватања да прва(деоба)не представља промета да друга представља делимичан промет, поклон или купопродају.

У досадашњој судској пракси мишљења су подељена, делом и противуречна. То добро илуструје став да уговор о деоби не представља уговор о промету непокретности, па се за његову пуноважност и конвалидацију не траже услови из члана 4. Закона о промету непокретности.⁶¹

На први поглед, форма се не тражи, али ако суд говори о конвалидацији, у питању је формалан уговор, а другог прописа којим је форма предвиђена изузев Закона о промету непокретности⁶² у време доношења одлуке није било. Пометњу у одлучивању додатно уноси и одредба сада донетог Закона о државном премеру и катастру⁶³, који у члану 87. између осталог прописује да приватна исправа, односно исправа о правном послу, да би била подобна за упис, мора бити сачињена у писменој форми уз оверу потписа лица између којих се сачињава, ако посебна форма исправе није прописана посебним законом, и да мора садржавати изјаву о дозволи уписа, која није условљена нити орочена. Ставом 3. истог члана прописано је да ако изјава о дозволи уписа није садржана у приватној исправи, односно исправи о правном послу, она може бити дата у посебној исправи уз оверу потписа лица које изјаву даје.

Из напред наведеног произлази да споразум о деоби представља исправу која је основ за упис стварних права у катастар непокретности која доводи до тога да се брише право у катастру непокретности и уписује други облик права својине, али да као приватна исправа, ако се прихвати став изражен у судској пракси, може бити у форми овере потписа. Пре него што се изведе закључак о потребној форми споразума о деоби, мора се имати у виду и сврха форме.⁶⁴ Имајући у виду значај катастра непокретности, могло би се рећи да је форма споразума о деоби неопходна пре свега ради заштите јавних интереса, те да би одредбе о форми уговора које се односе на промет непокретности требало аналогно примењивати и на све врсте уговора о деоби и треба их тумачити у међусобној повезаности са осталим одредбама закона којим је регулисан промет непокретности и чије уређење је од посебног значаја за државу.

⁶¹ Закон о промету непокретности ("Сл. гласник РС", бр. 93/2014, 121/2014 и 6/2015)

⁶² Закон о промету непокретности ("Сл. гласник РС", бр. 93/2014, 121/2014 и 6/2015)

⁶³ Закон о државном премеру и катастру ("Сл. гласник РС", бр. 72/2009, 18/2010, 65/2013, 15/2015 - одлука УС, 96/2015, 47/2017 - аутентично тумачење, 113/2017 - др. закон, 27/2018 - др. закон и 41/2018 - др. закон)

⁶⁴ Панов, С. (2010). *Породично право*, Ниш: Правни факултет, стр. 238.

2. Судска деоба

Супружници могу закључити споразум о деоби заједничке имовине (споразумна деоба). Ако супружници не могу да се споразумеју о деоби заједничке имовине, деобу заједничке имовине врши суд (судска деоба). Претпоставља се да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки. Већи удео једног супружника у стицању заједничке имовине зависи од његових остварених прихода, вођења послова у домаћинству, старања о деци, старања о имовини те других околности од значаја за одржавање или увећање вредности заједничке имовине.

Већи удео у стицању заједничке имовине утврђује се у истој сразмери за сва права и обавезе у тренутку престанка заједнице живота у браку. Већи удео једног супружника у стицању појединог права из заједничке имовине може се утврдити само ако је то право економски самостално у односу на остала права из заједничке имовине, а супружник је у стицању тог права учествовао и приходима од своје посебне имовине.

IV УГОВОРНИ БРАЧНИ ИМОВИНСКИ РЕЖИМ

Брачним уговором се један или оба супружника обезбеђују у случају спора, а разлози за то могу бити материјалне, али и психолошке природе. Иако и наше законодавство познаје овај правни институт, број закључених уговора у Србији мери се само десетинама. Питање регулисања брачних, односно ванбрачних имовинскоправних односа спада у ред најсложенијих питања породичног права. Разлоге комплексности треба тражити у категорији лица на коју се ова материја односи, али и у самом односу који постоји међу супружницима.

Треба истаћи да овде није реч о простом имовинском односу, какав иначе постоји међу обичним уговорним странама, већ о односу који је пре свега прожет емотивним спонама. С друге стране, природа и садржина права који чине овај однос условљена је низом различитих фактора, од историјских, социјалних, преко економских, па све до политичких.⁶⁵ Иако, на почетку, многи тога нису ни свесни, имовински односи супружника, односно ванбрачних партнера, представљају саставни део сваке брачне или ванбрачне везе. Супружници, односно ванбрачни партнери ретко

⁶⁵ Ковачек-Станић, Г. (2012). *Упоредно породично право*, Правни факултет: Нови Сад, стр. 95.

размишљају о имовинскоправним аспектима свог односа, нарочито у време када су ти односи складни и када међу њима нема никаквих конфликта.

Напротив, када се ти односи поремете, те дође до развода брака или до престанка заједничког живота у ванбрачној заједници, расправљање имовинских односа међу ранијим партнерима преноси се на суд, чиме започињу дуготрајни, скупи и понекад врло исцрпљујући судски спорови који се по правилу завршавају незадовољством обеју странака.

Закључење брачног уговора отвара могућност да будући партнери и пре заснивања заједнице живота или током њеног трајања, уреде своје имовинске односе и прилагоде их својим стварним потребама и интересима, у време док су односи међу њима још увек складни. Циљ оваквог уговарања састоји се у правној сигурности самих партнера и трећих лица, али и у спречавању непотребног умањења имовине проузрокованог плаћањем накнада за вођење судских спорова. Када говоримо о имовини супружника, треба разликовати два режима, и то: систем посебне имовине и систем заједничке имовине.

1. Брачни уговор

Институт брачног уговора уведен је у наше позитивно законодавство Породичним законом Републике Србије из 2005. године („Службени гласник РС”, бр. 18/2005). Чланом 188. овог закона прецизирано је да: „супружници, односно будући супружници могу своје имовинске односе на постојећој или будућој имовини уредити уговором – брачни уговор”. Међутим, брачни уговор није и нов институт нашег породичног права. Овај правни посао помиње се још у Српском грађанском законнику из 1844. године, где у параграфу 759. наилазимо на дефиницију брачног уговора: „Уговор, који би између мужа и жене, или између женика и невесте, у одношају на брак о имању закључен био, зове се брачни уговор.”⁶⁶

Након Другог светског рата, уговори који регулишу имовинске односе између брачних другова, тако што уводе режим који одступа од законског имовинског режима, били су забрањени у оним европским земљама у којима су вишепартијски систем,

⁶⁶ Петрушић, Н. Човић, А. (2008). *Брачни уговори – теоријски и практични аспекти*. Нови Сад: Покрајински завод за равноправност полова, стр. 62.

тржишна привреда и приватна својина замењени једнопартијским системом, планском привредом и државном и друштвеном својином (при чему је приватна својина опстајала као категорија, али је значајно редукована и потиснута, поготово у сфери привреде). Брачне уговоре и правне послове којима брачни другови врше појединачна располагања, свакако треба разликовати од оних уговора које у току трајања брака закључују са трећим лицима, као и уговора чији је мотив фаворизација брака, а који се закључују поводом закључења брака.

Исто тако, треба нагласити да сви правни послови, склопљени између будућих и садашњих супружника, немају карактер брачног уговора. Уколико није било брачног уговора, супружници током трајања самог брака или приликом његовог развода могу поделити своју заједничку имовину, а то могу учинити споразумно, односно путем тужбе за деобу.

Брачни уговор се значајно разликује од споразумне деобе брачне тековине. Споразум о деоби никада нема за последицу измену законског имовинског режима, већ овај правни посао има дејство само на имовину коју су брачни другови стекли од тренутка закључења брака, па све до тренутка закључења споразума. Имовина која након деобе настане у браку, потпада под законски имовински режим. Деоба увек има искључиво ретроактивно дејство, независно од тога колико пута се понавља овај поступак.

Брачни уговор се разликује од наведеног правног посла, пре свега по томе, што се његово дејство, по правилу, односи на будућност, иако уговором може бити обухваћена и раније стечена имовина. Теоретичари наводе да се суштинска разлика између брачног уговора и других правних послова огледа у чињеници да су код регулисања имовинских односа брачних другова ови односи секундарног карактера, док примат имају лични односи, односи узајамне наклоности, поштовања, материјалне и духовне подршке.

Брачни уговор је, наиме, правни посао чије је дејство везано за одложни услов. Овај уговор не могу да закључе бивши брачни другови. Трећа лица могу нападати овај уговор само уколико су склапањем овог правног посла угрожена њихова права, односно онемогућено им је остварење потраживања према једном од брачних другова (*actio Pauliana familiaria*). Брачни другови могу да уговоре режим посебне имовине, те

у том случају вредности које брачни другови стекну током брака представљају њихову посебну имовину.⁶⁷

Уговорне стране споразумно опредељују правну судбину имовине, у целини или неког њеног дела, стечене пре, или за време брака. Супружници могу у потпуности искључити постојање заједничке имовине у браку, али је могу и уговорити. Тако могу уговорити да само неки приходи улазе у њихову заједничку имовину, или да у њу уђе само покретна имовина. Не постоје сметње да будући супружници уговоре заједничку имовину у већем обиму него што то предвиђа законски режим заједничке имовине. Дакле, имају могућност и да искључе постојање посебне имовине.

Имајући у виду да је брачни уговор, у ширем смислу, и сам један од облигационих уговора који производе одређене последице и обавезе за уговорне стране, он ће произвести правно дејство само ако садржи све битне елементе уговора. Једна од специфичности овог правног посла јесте и свечана форма у којој се склапа. Поштовање строге законске форме, односно форме јавне исправе, представља услов за пуноважност брачних уговора у већини континенталних законодавстава. Дакле, овај уговор је везан за брак и не производи правна дејства у случају да брак не буде закључен (у питању је акцесорни уговор уз брак).

Поред захтеване писмене форме, у тренутку када се закључује овај правни посао, мора бити обезбеђено и присуство овлашћеног нотара или представника оног државног органа који врши упис уговора у јавне регистре. Начело публицитета, установљено законском обавезом уписа овог уговора у јавне регистре, обезбеђује, са једне стране, сигурност уговорних страна, а са друге, сигурност трећих лица. Установљавање и примена овог начела нарочито су значајни због заштите поверилаца једног од брачних другова.⁶⁸ Наведена форма обезбеђује пружање обавезног стручног савета, који сауговарачима треба да помогне да схвате правне последице брачног уговора. Оваква форма обезбеђује и лакше доказивање садржаја уговора, чиме се повећава степен сигурности сауговарача у овом правном послу.

У процесу закључења самог уговора захтева се присуство обе уговорне стране, тј. оба будућа супружника. Изузетно, једног или оба супружника могу заступати

⁶⁷ Бабић, И. (2008). *Основи имовинског права – Увод у грађанско право и стварно право*. Београд: Службени гласник, стр. 152.

⁶⁸ Ковачек-Станић, Г. (2012). *Упоредно породично право*, Правни факултет: Нови Сад, стр. 99.

пуномоћници са специјалним пуномоћјем. Оба супружника потписују уговор симултано, један за другим, без временске дистанце између потписа. Уколико се брачни уговор односи на непокретности, исти се обавезно уписује у јавни регистар права на непокретности. Одредбе о располагању непокретном имовином имају правно дејство у односу на трећа лица само ако су уписане у јавне регистре права на непокретности. Сматра се да су супружници закључили ваљани брачни уговор:⁶⁹

- ако су пословно способни;
- ако је у моменту његовог склапања изјава усмерена ка закључењу уговора учињена слободно и озбиљно (*favor matrimonii*);
- ако је испуњена законска форма овог уговора;
- ако је садржај брачног уговора допуштен, односно није противан принудним прописима, јавном поретку и добрим обичајима.

Посебно треба нагласити да уколико је воља супружника манљива, на пример, дата је услед преваре, доћи ће до поништења уговора, али не и самог брака. Тиме је законодавац хтео смањити могућност поништења брака на најмању могућу меру, због његових тешких последица.

2. Уговор о поклону

Супружници су слободни да међусобно закључе уговор о поклону. У случају развода или поништења брака уобичајени поклони које су супружници дали један другоме у току трајања брака се не враћају.

Међутим, закон прописује да се враћа поклон чија је вредност несразмерно велика у односу на вредност заједничке имовине, осим уколико би враћање представљало очигледну неправду за другог супружника.⁷⁰ Поклон се враћа у стању у ком се налазио у тренутку престанка заједничког живота у браку.

⁶⁹ Петрушић, Н. Човић, А. (2008). *Брачни уговори – теоријски и практични аспекти*. Нови Сад: Покрајински завод за равноправност полова, стр. 69.

⁷⁰ Цвејић–Јанчић, О. (2001). *Породично право, књига I – Брачно право*. Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду, стр. 98.

3. Раскид брачног уговора

Закон не садржи посебне одредбе које би се односиле на сам раскид, односно престанак уговора.⁷¹ Дакле, у том случају се примењују општа правила Закона о облигационим односима⁷² која важе за престанак уговора. Сваки уговор, па и брачни, закључује се под утицајем различитих економских и друштвених прилика, одређених тржишних вредности и других околности.

Полазећи од наведених фактора, стране уговорнице саме уређују своје узајамне обавезе, па ипак, дешава се да се у пракси ове околности битно измене, без обзира на нашу потребу да их унапред дефинишемо. У том случају, ако би се околности под којима је брачни уговор закључен промениле и ако би оне мењале саму садржину уговора, а да их стране уговорнице, супружници, односно будући супружници, нису могли предвидети у тренутку закључења, онда такав уговор не би требало да буде и даље на снази, управо из разлога што га ни сами супружници у том случају не би закључили.

До раскидања уговора може доћи обостраном сагласношћу уговорних страна или вољом само једне од њих.⁷³ У случају споразумног раскида брачног уговора, потребно је да форма раскида уговора прати форму самог закључења уговора. Уколико не постоји обострана сагласност супружника за раскид уговора, у том случају се утврђује надлежност парничног суда, који по тужби једног супружника, одлучује о раскиду уговора и доноси пуноважну одлуку о томе, након чије правноснажности се сматра да је брачни уговор раскинут. Надаље, осим престанка брачног уговора раскидом, до његовог престанка може доћи и услед смрти супружника (сауговорача), проглашењем несталог лица за умрло, као и разводом брака.

Исто тако и ништавост, као и рушљивост брачног уговора, могу бити разлози за његов престанак. Тако ће бити проглашене ништавим само поједине одредбе уговора или уговор у целости уколико је супротан законским нормама, док ће рушљив брачни уговор бити онај који је закључен под дејством мана воља, као и у случају ако један

⁷¹ Закон о облигационим односима. Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, Службени лист СРЈ бр. 31/93 и Службени лист СЦГ бр. 1/2003 - Уставна повеља.

⁷² Закон о облигационим односима. Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, Службени лист СРЈ бр. 31/93 и Службени лист СЦГ бр. 1/2003 - Уставна повеља.

⁷³ Бабић, И. (2008). *Основи имовинског права – Увод у грађанско право и стварно право*. Београд: Службени гласник, стр. 154.

или оба сауговорача, није био пословно способан у тренутку закључења истог или уколико се брачни уговор закључује са лицем које има ограничену пословну способност услед алкохолне опијености или опијености изазване под утицајем наркотика.

V ЕМПИРИЈСКО ИСТРАЖИВАЊЕ - СТАЊУ У СУДСКОЈ ПРАКСИ О ДЕБИ ЗАЈЕДНИЧКЕ ИМОВИНЕ

Након што утврде дали су испуњени услови за настанак заједнице, судови надаље одлучују о дејствима која је таква заједница произвела, на личне, лично имовинске и имовинске односе ванбрачних партнера. Живот у заједници, заједнички рад и залагање, доводе до тога да се између ванбрачних партнера створи заједничка имовина. На овом месту биће речи о имовинскоправним дејствима ванбрачне заједнице, о којима се и најчешће расправља у пракси судова, где се као тужилац обично јавља жена са тужбени захтевом усмереним на признање удела у заједничкој имовини, насталој током трајања заједнице живота са бившим ванбрачним партнером.

Да би ценио основаност тужбеног захтева и доприносе странака у стицању непокретности, суд најпре утврђује вредност грађевинског објекта из тужбеног захтева, вредност уложене посебне имовине и вредност заједничког улагања странака. „За одлучивање о вредности објекта, није од утицаја да ли су странкама делови столарије поклоњене од пријатеља, дали је неко наплаћивао своје радове или не, да ли је тужени сам обављао неке радове око малтерисања, да ли им је неко помагао добровољним физичким радом, јер све то чини и улази у вредност непокретности „⁷⁴

Затим треба утврдити у чему се све састоји допринос странака у стицању заједничке имовине како би суд утврдио уделе странака у заједничкој имовини. Важи претпоставка да су њихови удели једнаки. Међутим, суд може одредити већи удео једног од ванбрачних партнера. Приликом одлучивања о већем уделу једног од њих, суд ће водити рачуна о његовим приходима, пословима у домаћинству и око деце, старању о имовини и о другим околностима од значаја за одржавање или увећање вредности заједничке имовине.⁷⁵ Дакле, ванбрачни партнери од заједничара постају сувласници, тако да су њихови удели тада познати.

⁷⁴ Пресуда Основног суда у Нишу. П. бр. 3774/07 од 04.10.2007. године, преузето из архиве суда.

⁷⁵ Чл. 180. ст. 3 Породичног закона.

„У смислу напред наведеног суд је утврдио да је тужени продао стан за 21.474,00 еура , а који износ представља посебну имовину туженог коју је он унео у куповину парцела и градњу куће. У куповину плаца је уложено 6.137,00 еура, након чега је за градњу објекта остало 15.337,00 еура. Вредност куће од 1.824,000 динара изражена у еврима на дан вештачења је, сходно вештака финансијске струке, 22.942,00 еура. Кад се од вредности објекта одбије преосталих 15.337,00 еура посебне имовине туженог, остаје сума од 7.605,00 еура, што представља онај износ који су странке заједничким радом, стицањем у ванбрачној заједници, оствариле као приход и уложиле у кућу. Допринос у стицању наведеног износа од 7.605,00 еура је једнак са $\frac{1}{2}$, што је по 3.800,00 еура. Стављањем у однос вредности изграђеног породичног објекта 22.942,00 еура и допринос тужиље од 3.800,00 еура, суд је нашао да је удео тужиље у својини на објекту $\frac{1}{6}$ идеална. Како је сав новац од продаје стана утрошен на непокретност, како је то напред утврђено, тада су странке од зараде из делатности радње, коју су заједно обављали куповали све напред наведене покретне ствари, па је утврђено да су они сувласници истих са уделом од по $\frac{1}{2}$.⁷⁶

Што се тиче издвајања одређених ствари из заједничке имовине то у пракси не постоји. У разговору са судијама дошли смо до сазнања да је то неисплативо радити, посебно тужбом у посебном поступку, већ да се кад се тужбом тражи подела целокупне заједничке имовине ту подразумева и тражење ствари на које се има право тражити издвајање, чека се исход тог спора у коме ће се све поделити, а суд имајући у виду целисходност односа између странака и њиховог функционисања никада не доноси одлуку нпр. да се алата ванбрачног партнера столара долети ванбрачној партнерки домаћици.⁷⁷

Пресудом Првог основног суда у Београду П 13366/13 од 29.10.2015.⁷⁸ године, ставом првим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиље којим је тражила да се утврди да је власник на $\frac{1}{2}$ идеалног дела двособног стана број ..., на четвртој спрату у улици ... број ... у ..., укупне површине 45m², а по основу брачне тековине стечене у браку са туженим, што је тужени дужан да призна и трпи да се ово право упише у књиге евиденције непокретности без његове сагласности. Ставом

⁷⁶ Пресуда Основног суда у Нишу. П. бр. 3774/07 од 04.10.2007. године.

⁷⁷ Билтен Вишег суда у Нишу, број 33/2015. Интермах, Београд.

⁷⁸ Пресуда Првог основног суда у Београду П 13366/13 од 29.10.2015. године

другим изреке, обавезана је тужила да туженом на име трошкова парничног поступка исплати износ од 224.250,00 динара.

Правилан је закључак другостепеног суда којим је утврдио да право својине на стану, који је откупом стекао тужени, улази у режим заједничке имовине, сагласно члану 171. став 1. Породичног закона⁷⁹, те да тужила може основано истицати стварноправни захтев у односу на стан који је предмет парнице, обзиром да су супружници закључењем уговора о откупу стана и отплатом купопродајне цене, формиране по посебним привилегованим условима, стекли својину на предметном стану, независно од чињенице ко је од супружника уговорни носилац станарског права.

Наводи ревидента којима се истиче да је другостепени суд погрешно применио одредбу члана 171. став 1. Породичног закона и погрешно применио материјално право нису основани, обзиром да правилно другостепени суд закључује да у случају откупа стана добијеног у току трајања брака, где је на цену откупа имао утицај допринос за стамбену изградњу издвајан из личног дохотка оба супружника, а да је цена бенефицирана - нетржишна, те да због наведених специфичности откупа, односно стицања стана постоји оправдан разлог да се направи одступање од општег принципа деобе заједничке имовине предвиђеног одредбом члана 180. став 3. Породичног закона, због чега није од пресудног значаја ко је од супружника обезбедио да се стан додели на коришћење. Наиме, откупом стана у току трајања брака од стране једног брачног друга, који је уговорни носилац станарског права, под условима из Закона о стамбеним односима, односно Закона о становању, право на стан улази у режим имовине коју су брачни другови стекли радом у току брачне заједнице, који је њихова заједничка имовина у смислу одредбе члана 321. Закона о браку и породичним односима, при чему је без утицаја ко је од брачних другова закључио уговор о откупу стана.

Чињеница да је тужени 1990. године закључио уговор о коришћењу предметног стана и тим правним послом одлучено о стамбеном статусу туженог као носиоца станарског права који ће стан користити заједно са члановима породичног домаћинства, указује да је туженом додељен стан и за чланове породичног домаћинства - супругу, овде тужилу и двоје деце ДД и ЋЋ, те имајући у виду да је након овако стеченог права коришћења стана, у својству носиоца станарског права

⁷⁹ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

тужени откупио стан, а откупна цена формирана сагласно посебно бенефицираним условима откупа, с` обзиром на године радног стажа оба супружника, парничних странака у овој правној ствари, то се наводима ревизије туженог није могло удовољити.

Пресудом Основног суда у Суботици П бр.144/2012 од 05.06.2013. године⁸⁰, делимично је усвојен тужбени захтев и утврђено да заједничку имовину тужиље и туженог, у по $\frac{1}{2}$, представља новчани износ од 100.000,00 динара и 55 евра и обавезан тужени да тужиљи преда износ од 50.000,00 динара и 27,5 евра. Тужбени захтев је одбијен у делу у којем је тражено да суд утврди да је тужиља сувласник на непокретности – породичној стамбеној згради у Х., ..., саграђеној на грађевинском изграђеном земљишту парцели бр...., уписане у лист непокретности бр.... КО П., власништво туженог М.Л. и да је тужени дужан трпети да се без икаквог његовог даљег питања или одобрења у катастар непокретности упише њено право својине у $\frac{1}{3}$ дела описане непокретности, и да покретне ствари, побројано у изреци првостепене пресуде чине заједничку имовину тужиље и туженог у по $\frac{1}{2}$ удела, да је тужени дужан да изврши предају у супосед тих покретних ствари, а да се тога може ослободити исплатом новчане противвредности тих ствари. Захтев тужиље за накнаду трошкова поступка је одбијен, а тужиља је обавезана да туженом по овом основу исплати износ од 134.000,00 динара са каматом.

Наиме, одредбом члана 170. став 1. Породичног закона прописано је да ако је током трајања заједничког живота у браку дошло до незнатног увећања вредности посебне имовине једног супружника, други супружник има право на потраживање у новцу сразмерно свом доприносу. Другим ставом истог члана прописано је, да ако је током трајања заједничког живота у браку дошло до знатног увећања вредности посебне имовине једног супружника, други супружник има право на удео у тој имовини сразмерно свом доприносу.

Одредбом члана 171. истог закона⁸¹, прописано је да заједничку имовину супружника представља имовина коју су они стекли радом у току трајања њихове заједнице живота. Одредба члана 180. садржи претпоставку да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки, али прописује и могућност постојања већег удела једног

⁸⁰ Пресуда Основног суда у Суботици П бр.144/2012 од 05.06.2013.

⁸¹ Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.

супружника, зависно од његових остварених прихода, вођења послова у домаћинству, старања о деци, старања о имовини те других околности од значаја за одржавање или увећање вредности заједничке имовине.

Имајући у виду утврђено чињенично стање у контексту наведених законских одредби, Врховни касациони суд налази да је правилан закључак судова да је предметна стамбена зграда посебна имовина туженог, чија је вредност увећана током трајања заједнице живота странака изведеним радовима ради побољшања услова становања. Међутим, имајући у виду вредност извршених улагања, по оцени Врховног касационог суда, не ради се о улагањима која су знатно повећала вредност стамбеног објекта који је посебна имовина туженог и која могу довести до стицања права својине тужиле на тој непокретности, како је то правилно закључио и првостепени суд. Ово посебно из разлога што и у тим улагањима, додатним радовима на побољшању услова становања, нема једнаког учешћа странака, како је то погрешно закључио другостепени суд; с обзиром на новчана примања странака у том периоду и приходе од посебне имовине туженог, као и на новчана средства која су остварена продајом посебне имовине туженог.

Имајући све ово у виду, по оцени Врховног касационог суда, правилан је закључак првостепеног суда да тужилца на основу свог учешћа у увећању вредности посебне имовине туженог у конкретном случају, нема право на својински удео у предметној непокретности, већ евентуално може остварити право на потраживање у новцу сразмерно свом уделу у увећаној вредности те имовине.

ЗАКЉУЧАК

Сваки супружник самостално управља и располаже својом посебном имовином. Сходно томе, ако сте у току брака наследили или добили на поклон неку некретнину можете слободно да је продате, при чему вам не треба сагласност вашег супружника. Као важно, јавља се и питање права супружника у случају увећања вредности посебне имовине другог супружника.

Примера ради, један од супружника у брак може унети још незавршену некретнину, док се у току брака предузимају преостали грађевински радови који истој увећају првобитну вредност. Овде разликујемо две ситуације:

1. ако је дошло до незнатног увећања вредности посебне имовине једног супружника;
2. ако је дошло до знатног увећања вредности посебне имовине другог супружника.

У првом случају, супружник има право на новчано потраживање сразмерно свом доприносу. Са друге стране, у ситуацији када је увећање посебне имовине знатног карактера, супружник има право на својински удео на тој имовини сразмерно свом доприносу. Заједничка имовина супружника представља ону имовину коју су супружници стекли радом у току трајања заједнице живота у браку. Дакле, као одлучујућа претпоставка за дефинисање појма заједничке имовине јавља се заједница живота супружника. Сходно томе, ако су супружници фактички прекинули заједницу живота, а брак није формално разведен, имовина коју стекне један од њих не потпада под режим заједничке имовине.

Дакле, развод брака није услов да би нека имовина била третирана као посебна имовина супружника. Треба напоменути да су и ванбрачни партнери у овом домену потпуно изједначени са брачним, тако да имовина која буде стечена током трајања ванбрачне заједнице представља заједничку имовину ванбрачних партнера. Режим заједничке имовине супружника није императивне природе, тако да је Породичним законом предвиђено право супружника односно будућих супружника да своје имовинске односе на постојећој или будућој имовини уреде уговором – брачни уговор. Брачни уговор се може закључити пре склапања брака, али и током његовог трајања и њиме се déroгира (искључује) режим заједничке имовине супружника.

Према томе, супружници су слободни да брачним уговором предвиде различите модалитете у погледу имовине коју су стекли или ће стећи у току брака. Тако, могуће је предвидети: да сва имовина припада једном супружнику, да сваки супружник има одговарајући својински удео у стицању целокупне имовине (нпр. муж 2/3, а жена 1/3), да свакоме припадне у својину она имовина коју је стекао својом личном зарадом итд. За пуноважност брачног уговора предвиђена је посебна, строжија форма. Наиме, брачни уговор се закључује код нотара у облику јавно-бележнички потврђене (солемнизоване) исправе.

Приликом потврђивања (солемнизације) брачног уговора јавни бележник је дужан да странке упозори на све правне последице које исти производи, а посебно на чињеницу да се њиме искључује законски режим заједничке имовине. У циљу заштите имовинских интереса супружника на чије име се не води непокретност у катастру Породични закон уводи правну фикцију по којој се сматра да је упис права својине извршен на име оба супружника и у ситуацији када је извршен на само једног од њих осим ако након уписа није закључен писмени споразум о деоби имовине односно брачни уговор или је о правима супружника на непокретности донета судска одлука.

Управо из овог разлога јавни бележник ће приликом овере (солемнизације) уговора о купопродаји непокретности проверавати брачни статус продавца, и у случају да утврди да је непокретност стечена током брака оверу уговора условљавати сагласношћу другог супружника. Као критеријуми на основу којих се утврђује величина удела супружника у заједничкој имовини узимају се: остварени приходи (зараде и хонорарни рад), вођење послова у домаћинству (сређивање куће и припремање оброка), старање о деци, старање о имовини, као и друге околности од значаја за одржавање и увећање вредности заједничке имовине. По правилу, жене пуно полажу на допринос у виду старања о домаћинству и деци, међутим треба имати у виду да је судска пракса врло рестриктивна у том погледу, те да је стала на становиште да се старање о деци вреднује као дневница неквалификованог радника.

ЛИТЕРАТУРА

1. Ковачек-Станић, Г. (2007). *Породично право: партнерско, децје и старатељско право*. Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду.
2. Boele-Woelki, K., Braat, B., Curry-Sumner, I. (Eds.), 2003. *European Family Law in Action. Volume I: Grounds for Divorce. Intersentia*, Antwerpen, Groningen.
3. Chiappori, P.-A., Fortin, B., Lacroix, G., 2002. Marriage market, divorce legislation, and household labor supply. *Journal of Political Economy* 110(1), 37-72.
4. Fisher, H., 2012. Divorce property division laws and the decision to marry or cohabit. *The Journal of Law, Economics, and Organization* 28(4), 734-753.
5. Бабић, И. (2008). *Основи имовинског права – Увод у грађанско право и стварно право*. Београд: Службени гласник.
6. Василић, Д. (1995). *Деоба заједничких ствари или имовине*. Панчево: Билтен судске праксе Врховног суда Србије бр. 3;
7. Владетић, С. (2011). *Основни траста ангосаксонског права*. Зборник радова Правног факултета у Нишу, vol. LVIII.
8. Драшкић, М. (2005). *Породично право и право детета*. Београд: Службени гласник.
9. Драшкић, М. (2008). *Ванбрачна заједница – Грађанско-правна дејства заједничког живота изван брака*, Београд: Научна књига.
10. Китановић, Т. (2011). *Споразумни развод брака у домаћем и упоредном праву - докторска дисертација*, Нови Сад.
11. Ковачевић-Станић, Г. (2009). *Породично право – партнерско, децје и старатељско право*, Нови Сад: Правни факултет.
12. Ковачек-Станић, Г. (2002). *Упоредно породично право*. Нови Сад: Футура публикације.
13. Ковачек-Станић, Г. (2003). *Породично право у средњоевропским и источноевропским земљама у транзицији*. Зборник радова: Грађанска кодификација бр. 2, Центар за публикације Правног факултета у Нишу.
14. Ковачек-Станић, Г. (2004). *Имовински односи у породици*. Зборник радова: Грађанска кодификација бр. 4, Центар за публикације Правног факултета у Нишу.

15. Ковачек-Станић, Г. (2012). *Упоредно породично право*, Правни факултет: Нови Сад.
16. Младеновић, М., Панов, С. (2013). *Породично право*, Београд.
17. Панов, С. (2010). *Породично право*, Ниш: Правни факултет.
18. Панов, С. (2011). *Приручник за полагање правосудног испита – Породично право*. Београд: Службени гласник.
19. Петровић-Радосављевић, З. (2006). *Деоба заједничке имовине стечене у браку*. Београд: Правни живот бр. 10.
20. Петрушић, Н. Човић, А. (2008). *Брачни уговори – теоријски и практични аспекти*. Нови Сад: Покрајински завод за равноправност полова.
21. Поњавић, З. (2006). *О уговорима породичног права, посебно о брачном уговору*. Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу.
22. Поњавић, З. (2007). *Породично право*. Крагујевац: Правни факултет.
23. Почуча, М. (2008). *Накнада нематеријалне штете због претрпљеног страха*. Крагујевац: Сквер.
24. Почуча, М. (2011). *Посебна имовина супружника*. Нови Сад: Гласник Адвокатске коморе Војводине – Часопис за правну теорију и праксу број 9 књига 71.
25. Сворцан, С. (2006). *Имовински односи супружника према Породичном закону Републике Србије*. Научна конференција „Новине у породичном законодавству“. Центар за публикације Правног факултета у Нишу.
26. Станковић, Г. (2007). *Грађанско процесно право II свеска – Ванпарнично и извршно процесно право*. Ниш: Свен – Ниш.
27. Станковић, Г. (2010). *Грађанско процесно право I свеска*. Ниш: Пунта – Ниш.
28. Тешић, Н. (2006). *О заједничкој имовини супружника*. Београд: Правни живот бр. 10.
29. Цвејић–Јанчић, О. (2001). *Породично право, књига I – Брачно право*. Центар за издавачку делатност Правног факултета у Новом Саду.

ОСТАЛА ИСТРАЖИВАЧКА ГРАЂА

Прописи

1. Закон о браку и породичним односима Србије. Службени гласник СРС, бр. 22/80, 24/84, 11/88, 22/93, 25/93, 35/94, 46/95, 29/01.
2. Закон о ванпарничном поступку. Службени гласник СРС, бр. 25/82 и 48/88 и Службени гласник РС, бр. 46/95 - др. закон, 18/2005 - др. закон, 85/2012, 45/2013 - др. закон, 55/2014 и 6/2015.
3. Закон о државном премеру и катастру. Службени гласник Републике Србије, бр. 72/09 и 18/10.
4. Закон о извршењу и обезбеђењу. Службени гласник Републике Србије, бр. 106/2015 и 106/2016.
5. Закон о облигационим односима. Службени лист СФРЈ, бр. 29/78, 39/85, 45/89 – одлука УСЈ и 57/89, Службени лист СРЈ бр. 31/93 и Службени лист СЦГ бр. 1/2003 - Уставна повеља.
6. Закон о основама својинско-правних односа. Службени лист СФРЈ бр. 6/80 и 36/90, Службени лист СРЈ, бр. 29/96 и Службени гласник РС, бр. 115/2005 - др. закон.
7. Закон о парничном поступку. Службени гласник Републике Србије, бр. 72/2011, 49/2013 - одлука УС, 74/2013 - одлука УС и 55/2014.
8. Закон о уређењу судова. Службени гласник РС, бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011 - др. закон, 78/2011 - др. закон, 101/2011, 101/2013, 106/2015, 40/2015 -др. закон и 13/2016.
9. Породични закон. Службени гласник Републике Србије бр. 18/2005, 72/2011 – др. закон и 6/2015.
10. Пресуда Основног суда у Нишу. П. бр. 3774/07 од 04.10.2007. године.
11. Пресуда Првог основног суда у Београду П 13366/13 од 29.10.2015. године
12. Пресуда Основног суда у Суботици П бр.144/2012 од 05.06.2013. године

ЕЛЕКТРОНСКИ ИЗВОРИ

- <https://www.harmonius.org>
- <https://www.paragraf.rs>
- <https://www.besplatnapravnapomoc.rs>

- <http://www.fpn.bg.ac.rs>
- <https://www.vk.sud.rs>

САЖЕТАК

Посматрано у најширем смислу, брак представља трајну животну заједницу између мужа и жене. Брачно право спада у породично право, и оно представља скуп правних норми које се користе за уређивање брака и брачних односа. Брак се разликује од ванбрачне заједнице у томе што заснивање и престанак ванбрачних заједница није уређено законом, или бар не исто као кад је у питању брак. Још један облик партнерске заједнице је када два лица истог пола заснују брак, а суштинска разлика међу животним заједницама два лица која имају исти пол и брака јесте полно одређење партнера.

Постоји више система везаних за форму склапања брака. Један систем јесте обавезни грађански брак, којим се не искључује опција да се склопи и верски брак. У већини земаља се грађански брак сматра обавезним, попут Немачке, Француске, Холандије, Русије, Белгије, Швајцарске, Србије и слично. Војводина је грађански брак прописала обавезним 1894. године, према угарском законском чланку о брачном праву, који је своју примену имао на територији тадашње Војводине.

Узајамни лични односи супружника прожети су, међутим, и имовинским односима. Лична права и дужности супружника одражавају се и на њихове имовинске односе тако што на посредан начин одређују природу имовинскоправних односа. Заједничка имовина супружника у браку представља једну правну целину и дефинише се као скуп стварних права на неодређеним деловима покретних и непокретних ствари и облигационих права чији износ није унапред одређен.

Заједничка имовина припада брачним супружницима неподељено, они немају ни идеални, нити реални део. За заједничку имовину карактеристично је да удели заједничара нису опредељени (као код сувласништва), те да супружници не могу располагати својим уделом пословима *inter vivos*. Посебно је прописано да се права супружника на непокретностима која потпадају под режим заједничке имовине уписују у јавни регистар права на непокретностима на име оба супружника са неодређеним деловима. Уколико се упишу њихови опредељени делови, сматраће се да је на овај начин извршена деоба заједничке имовине. Деоба се може вршити споразумно или судским путем. Споразумна деоба је договор супружника колики је удео сваког од њих у заједничкој имовини.

Уколико се односи на непокретности мора бити у писаној форми. Судска деоба. Законска претпоставка је да су удели супружника у заједничкој имовини једнаки, али сваки супружник имао право да доказује да је његов удео већи.

Кључне речи: брак, законски имовински режим, заједничка имовина супружника, посебна имовина супружника, деоба заједничке имовине, уговорни имовински режим.

SUMMARY

Property relations of spouses in domestic law

Observed in the widest sense, marriage represents a lasting living community between husband and wife. Marital right is a family right, and it is a set of legal norms used for arranging marriages and marital relationships. Marriage differs from the extramarital community in that the establishment and termination of marriages is not regulated by law, or at least not the same as marriage. Another form of partner community is when two persons of the same sex marry, and the essential difference between the two communities of the same sex and marriage is the full determination of the partner.

There are several systems related to the form of marriage. One system is a compulsory civil marriage, which does not exclude the option of engaging in religious marriage. In most countries, civil marriage is considered compulsory, such as Germany, France, the Netherlands, Russia, Belgium, Switzerland, Serbia and the like. Vojvodina prescribed a civil marriage in 1894, according to the Hungarian law on marital law, which had its application in the territory of the then Vojvodina.

Mutual personal relationships of spouses were perceived, however, by property relations. Personal rights and duties of spouses also reflect on their property relations by indirectly determining the nature of property relations. The joint property of a spouse in marriage constitutes a single legal entity and is defined as a set of real rights in unspecified parts of movable and immovable property and the obligation rights, the amount of which is not predetermined.

Common property belongs to spouses spontaneously, they have neither the ideal nor the real part. For common property, it is characteristic that shareholder shares are not defined (as with co-ownership), and that spouses can not dispose of their shares in inter vivos. It is specially stipulated that the rights of spouses on immovable property belonging to the common property regime are entered in the public register of real estate rights on behalf of both spouses with undefined portions. If their designated parts are entered, it will be considered that the division of the joint property has been carried out in this manner. The work can be done by mutual agreement or by court. An agreed part is the agreement of the spouse as to the share of each of them in the joint property.

If it relates to immovable property, it must be in written form. Judicial division. The legal assumption is that the shares of spouses in common property are equal, but each spouse had the right to prove that his share was higher.

Key words: marriage, legal property regime, joint property of spouse, special property of spouse, share of common property, contractual property regime.

БИОГРАФИЈА СТУДЕНТА

Ивана Тодоровић је рођена 22. новембра 1990. године у Лесковацу. Основну школу „Бора Станковић“ у Губеревцу завршила је 2005. године као носилац дипломе „Вук Караџић“.

Средњу школу „Гимназија“ у Лесковцу завршила је 2009. године такође као носилац дипломе „Вук Караџић“. Основне академске студије права на Правном факултету Универзитета у Нишу уписала је школске 2009/2010. године, а дипломирала је 2014. године са просечном оценом 8,39 чиме је стекла стручно звање дипломирани правник.

По окончању основних студија, на Правном факултету у Нишу уписала је мастер академске студије права на грађанско-правном модулу. Извршавајући обавезе на овом нивоу студија, положила је испите из следећих предмета: Права детета (оцена 10), Упоредно наследно право (оцена 9), Имовински односи супружника и ванбрачних партнера (оцена 10), Медицинско право (оцена 8) и Ванпарнично процесно право (оцена 10). Написала је и студијски истраживачки рад на тему „Деоба заједничке имовине ванбрачних партнера“, који је оцењен оценом 10.

У досадашњој професионалној каријери обавила је стручно усавршавање у адвокатској канцеларији у периоду од јуна 2015. до јуна 2016. године које је финансирала Национална служба за запошљавање у Лесковцу. После завршеног усавршавања, у својству адвокатског приправника, наставила је рад у истој адвокатској канцеларији.

Познаје рад на рачунару (MS Office – Word, Excel, PowerPoint, Internet...). Од страних језика говори, чита и пише енглески, а служи се и француским језиком.